

September 2011

Miljörätt inför stora förändringar

EU:s nya industriutsläppsdirektiv medför ändringar i svensk lag. Ändringarna kommer att få omfattande konsekvenser för svenska industriföretag. Advokat Erica Nobel och jur.kand. AnnaMalin Petré redogör för utgångspunkterna i den svenska implementeringen.

Miljörätten står inför stora förändringar

Grundläggande inom den svenska miljörätten är att ett tillstånd att bedriva miljöfarlig verksamhet enl. 24 kap. 1 § miljöbalken gäller mot alla och envar. Bestämmelsen ger uttryck för tillståndets s.k. rättskraft. Rättskraften innebär att alla som kunnat föra talan i målet blir bundna av tillståndet. Rättskraften omfattar således även dem som inte deltog i tillståndsprocessen men hade möjlighet till detta. Rättskraften inbegriper de frågor som har prövats i målet. Då tillstånd till miljöfarlig verksamhet ofta innehåller ett s.k. "allmänt villkor" omsluter tillståndet även de omständigheter som angetts i ansökan, och avgränsningen av rättskraften kan därför bli problematisk. Det står dock klart att tillståndet inte enbart är en skyldighet för verksamhetsutövaren att bedriva verksamheten i enlighet med villkoren i tillståndet, det är också en rättighet och ett skydd för verksamhetsutövaren. I dagsläget är det sällan ett tillstånd omprövas eller att ett villkor i tillstånd ändras eller upphävs.

Europeiska unionen har nyligen beslutat om ett nytt direktiv, det s.k. industriutsläppsdirektivet (IED). Direktivet ger betydligt större möjlighet att kontinuerligt ompröva tillstånd och villkor än dagens svenska lagstiftning. Den kontinuerliga omprövningen ska gälla såväl nya som gamla tillstånd till miljöfarlig verksamhet. IED-direktivet ska bl.a. ersätta det gamla IPPC-direktivet samt ett antal andra direktiv på miljöområdet för att ta ett samlat grepp om åtgärder för att begränsa och förebygga föroreningar.

Det nya direktivet innebär att de s.k. BREF-dokumenterna, vilka anger och identifierar vad som är bästa tillgängliga teknik, får långt mycket större betydelse än vad de har idag. Slutsatserna i dokumenten kallas BAT-slutsatser, d.v.s. bästa tillgängliga teknik (Best Available Technique). BREF-arna ska uppdateras vart åttonde år och BAT-slutsatserna ska ligga till grund för fastställande av de nya villkoren i miljötillstånden, för att garantera att bästa tillgängliga teknik används i verksamheter som bedrivs runt om i Europa. Detta innebär att tillstånden till miljöfarlig verksamhet, enligt artikel 21 i IED-direktivet, inom EU ska omprövas vart åttonde år. Direktivet påverkar uppskattningsvis 52 000 verksamheter.

Systemet för regelbunden omprövning av verksamheter kräver att stora resurser frigörs av myndigheterna. När industriemissionsdirektivet ska vara genomfört i Sverige måste det finnas ett system för överprövningar som möjliggör den omprövningsfrekvens som direktivet kräver. Omprövningen av villkoren och tillstånden omfattar nämligen även befintliga verksamheter, d.v.s. verksamheter som fick tillstånd att bedriva miljöfarlig verksamhet innan direktivet träder i kraft.

September 2011**Miljörätt
inför stora
förändringar**

Härutöver innehåller industriutsläppsdirektivet nya regler för skador på mark och grundvatten, som är betydligt mer ingripande än det tidigare IPPC-direktivets regler vad gäller förorenings-skador. De nya bestämmelserna innebär att varje tillstånd ska innehålla bestämmelser om regelbunden kontroll av mark och grundvatten i fråga om farliga ämnen som kan påträffas på platsen och leda till föroreningar inom anläggningens område. För verksamheter som kan leda till föroreningar ska verksamhetsutövaren lämna en statusrapport innan anläggningen tas i drift eller ett tillstånd uppdateras för första gången efter direktivets ikraftträdande. Även dessa regleringar gäller således för både nya och befintliga verksamheter.

När verksamheten väl har upphört ska verksamhetsutövaren bedöma förorenings-situationen och om anläggningen orsakat betydande miljöskador jämfört med tillståndet i statusrapporten. Därefter ansvarar verksamhetsutövaren för att kvaliteten på mark och grundvatten återställs på ett sådant sätt som beskrivs i statusrapporten. Ansvar för att avhjälpa förorenings-skadorna ska enligt gällande svensk rätt avgöras efter särskild skälighetsavvägning enligt 10 kap. 4 § miljöbalken. Skälighetsavvägningen kan innefatta hänsyn till exempelvis om verksamheten drevs i enlighet med då gällande regler, den tid som förflutit sedan förorenings-skadan inträffade, vilka möjligheter den ansvariga haft att förhindra framtida skadeverkningar samt omständigheterna i övrigt. IED-direktivet ger inte några möjligheter till en sådan skälighetsavvägning, vilket är en central skillnad jämfört med dagens reglering i 10 kap. miljöbalken. Direktivet reglerar dock inte föroreningar som uppstått före direktivets ikraftträdande.

Hur reglerna avseende omprövning av tillstånd och förändringar av reglerna om avhjälpandeansvar i 10 kap. miljöbalken ska genomföras i svensk rätt återstår att se. Uppdraget ska redovisas till Miljödepartementet den 31 december 2011. En sak står dock klar: den svenska miljöretten står inför stora förändringar och det finns all anledning för företag som innehar tillstånd till miljöfarlig verksamhet att redan nu uppmärksamma nya BREF-ar som kan avse deras verksamhetsområde och därmed påverka deras framtida tillstånd.

Erica Nobel, Partner och advokat

AnnaMalin Petré, Associate

Erica Nobel, Partner

AnnaMalin Petré, Jur.kand.